

Historisk återblick

Kartor

Hos Lantmäteriet finns en karta från 1793 med beskrivning av alla Öknas och Piparviks ägor. På denna finns Torpet Notslätten, beläget på kullarna öster om nuvarande bebyggelse. Vidare Torpet Timmermon som ligger ungefär där nuvarande Gammelgården ligger samt Piparvik beläget på udden norr om Timmermoviken. Vägen gick förbi Notslätten och nedanför Timmermon mellan sjön och torpet och sedan vidare förbi Piparvik och bort till Fräkenvik. På häradskarta från ca 1900 slutar vägen vid Bodalen. Mellan Fräkenvik och Fagermon fanns ingen väg. Till Fagermon kom man via Karren och Vreten.

Människorna på torpen

I 1687 – 1726 års husförhörlängder som är de äldsta vi kunnat finna är både Piparvik (Pijparewijk), Timmermon(Timbremön) och Notslätten(Nootslätan) bebodda. Namnen är svårtydda men vad människorna här hette kanske har mindre betydelse än det faktum att de levat och verkat här på Timmermon för mer än 300 år sedan.

Timmermon och Notslätten var torp under Ökna och Piparvik betecknas som ett hemman med 1/8 mantal avgränsade från Öknas ägor. Notslätten och Piparvik har båda varit öde sedan 1822 och idag återstår endast husgrunder som på Riksarkivets fornminneskarta har beteckningen 75 resp 96. (På kartan benämns nr 96 Ahlbeck och en annan husgrund med nr 98 Piparvik. Vi tror detta är fel. Något Ahlbeck har inte kunnat återfinnas vare sig i husförhörlängder eller i annat dokument. Vår uppfattning styrks även av kartan från 1793.)

Ökna ägdes på 1630-talet av ryttaren Daniel Jonsson som höll rusttjänst därav. 1643 såldes rätten till Axel Oxenstjerna som dock samma år sålde sin rätt till Henrik Fleming. Familjen Fleming hade sedan Ökna fram till 1740 med vissa avbrott då kronan lade beslag på egendomen. Enligt 1825 års jordebok ägdes Ökna och Piparvik av friherre Kantzow. 1851 hette ägaren Commendeur J. P. Hjelm enligt mantalslängd men enligt fyrktalslängder* var Kantzow ägare åtminstone till 1868. Hjelm var gift med Kantzows äldsta dotter. Från 1882 var Gustaf Andersson, Risinge och Joel Andersson, Källmo ägare. Wermbohls AB förvärvade troligen egendomarna i början av 1900-talet och 1932 sammanlades Ökna och Piparvik. Samma år avstyckades jordbruksdelen kring Ökna och såldes 1936 till Theodor Valdemar Jernström som brukat gården som arrendator sedan 1908.

*Fyrk var benämningen på en skatteenhet som sedan 1862 användes för beräkning av kommunalskatten på landsbygden. Varje skattskyldig påfördes ett fyrktal som beräknades i förhållande till den statliga skatten. Det var en motsvarighet till vår tids kommunalskattekrona.

Samtliga aktier i Wermbohls Fabriks AB köptes 1916 av Holmens Bruks AB. Ett arrendekontrakt upprättades mellan bolagen som innebar att Wermbohl ställde hela sin produktionsapparat och sina fastigheter till Holmens förfogande. Namnet Wermbohl användes dock fram till 1965 då de båda bolagen fusionerades. Detta är förklaringen till att båda namnen förekommer i denna skrift.

Timmermon låg i utkanten av Öknas ägor och torparna där var förmodligen ganska opåverkade av turerna kring ägarna. Enligt ägobeskrivning 1793 skulle torpet Timmermon göra 3 dagsverken i veckan. De odala ägorna var 24, 21 ha och övrig mark och skog 22,22 ha. Notslätten (kallas här Nordslätt) skulle också göra 3 dagsverken. De odala ägorna var 22,29 ha och skog och övrig mark 17,23 ha. Vidare anges såvitt kan uttydas: ”En ö uti Liksdammen till Ökna kallad Sotöhn består av godt bete med blannskog bewäxt 27,1 ha.” Övriga torp under Ökna var Snickarehult, Löfhagen, Kjärstugan, Mellanvik och Fräkenvik. Även Piparvik finns med i förteckningen enligt följande: ”Hemmanet Piparvik 1/8 mantal afgränsade på Ökna ägor och ägda af Generalen och Commendören af Svärds Ordens stora kors högwälborna Grefven Wolmer Reinhold Stakelberg. Odala ägorna innehålla 26,5 ha.”

På alla tre torpen bor mestadels torpare med sina familjer med ofta fem eller sex barn, samt drängar och pigor. Mot slutet av 1800-talet uppträder beteckningarna statare och statardräng och på 1900-talet arrendator, jordbruksarbetare och skogsarbetare. På Piparvik betecknas de boende ibland ”åbon”. På Timmermon bodde flera familjer som skrevs som inhysta eller senare år hyresmän. Typiska namn är Erik Eriksson eller Ersson, Anders Andersson samt Pärsson och Nilsson. In- och utflyttningen var stor. Ofta bodde familjerna bara ett par år på sitt torp. Oftast kom de från något annat torp i Sättersta kommun eller från Ludgo eller Lid och flyttade efter något år till ett annat torp.

En som sticker ut från torparmönstret är klädesväfvaren Steffan Ludvik Gregorius med hustru och dotter. Han var född i Tyskland 1766 och var hyresman på Timmermon 1823-24. Han flyttade sedan till Brunna och dog i vattusot 1829. Trots att han var katolik gick prästen i Sättersta på hustruns anmodan med på att begrava honom. Hustrun dog på fattighuset 1849 av ålderdomssvaghet.

Andra som kan nämnas är skomakaren Johan Axel Andersson som bodde här 1870-71, mamsellen Clara Ericsson som kom från Stockholm 1872 och flyttade till Tufveqvarn 1878 och trädgårdsmästaren Johan Edward Johansson med hustru 1891-1893.

I en artikel i tidningen Trosabygden den 26 mars 1999: Vem var Johan Albert Kanzow skriven av Ruben i Kråkvik uppges att Kanzow bodde på Timmermon 1866 till 1868 då han dog och begravdes på Sättersta kyrkogård. Detta stämmer också med vad vi funnit i Elgenstiernas Ättartavlor som uppger att Kantzow dog 1868 på Mio Retiro i Sättersta socken och begravdes jämte sin hustru på Sättersta kyrkogård. Mio Retiro är spanska och kan översättas Min Tillflyktsort.

Nämnda artikel ger en intressant beskrivning av Johan Albert Kantzow. Fadern som också hette Johan Albert var adlad och friherre. Vid hans död 1825 blev sonen friherre. J A Kantzow föddes 1788 på en båt i Lissabons hamn. Fadern var diplomat och modern från Skottland, dotter till ministern Sir Grasett of Murhed. Varje gång modern skulle föda uppsökte hon ett engelskt fartyg i Lissabons hamn där hon födde barnet under engelsk flagg. På det sättet förhindrade hon att söner vid 18 års ålder togs ut till krigstjänst i Portugal. När Johan Albert var nio år fick fadern en tjänst som Portugals förste minister i Rio de Janeiro. Syskonskaran bestod då av tre pojkar och tre flickor. Flickorna fick följa med till Brasilien men pojkarna fick stanna i Europa för sin uppfostrans skull. De två yngsta skickades till England och den äldste Johan Albert sändes med ett segelfartyg till sin 80-åriga farfar som bodde i ett eget hus vid Skeppsbron 36 i Stockholm. Farfadern lär ha varit en mäkta rik man som i hemlighet skänkte fyra tunnor guld för att bistå Gustav III vid hans revolution. Han var inflyttad till Sverige från Schloss Kanzow i Sydtykland.

J A Kantzow blev grosshandlare och skeppsredare under firma Kantzow och Biel och ägde egna skepp. När han var endast 19 år gifte han sig med 18-åriga Anna Sofia Morsing f 1789 i Stockholm. Han blev en rik man som ägde 14 gods och gårdar däribland Tidö slott i Västmanland, Kappsta, Erikslund, Lindö och Ökna i Södermanland. Men olyckan var framme och fem av hans skepp förliste och han förlorade större delen av sin förmögenhet. Det enda han lyckades rädda var Erikslund i Västerljung, Timmermon i Sättersta och ett hus vid Storhusfallet i Nyköping. 1866 sålde han Erikslund och var vid sin död 1868 bosatt på Timmermon. Hustrun dog 1875 i Nyköping.

Johan Albert Kantzow finns inte med i husförhörslängden för Timmermon vilket däremot hans dotter friherrinnan Lucie Alicia Virginia Sulma Gurli gör. Hon föddes i Stockholm 1825 och gifte sig 1846 med bruksägaren Warner Groen född 1811 i Riga. Warner Groen ägde vid denna tid Malmgården nedanför Sofia kyrka på söder i Stockholm. De hade två barn Anna Charlotta född i Ludgo 1850 och Carl Warner Lars född i Husby Rekarne 1856. Familjen kom till Timmermon från Uppsala 1869 och flyttade till Ökna 1871. Friherrinnan dog 1877 på Vittulsberg i Vaksala socken i Uppsala och brukspatronen dog 1886 på Hemåla i Knutby socken Stockholm.

Som kurios kan nämnas att Hermann Görings svenska hustru Karin skiljde sig från en sentida ättling, Niels Gustav von Kantzow, för att gifta sig med Göring 1923.

De sista som bodde på Notslätten enligt husförhörslängden var torparen Anders Nilsson f. 1764, med hustrun Stina f Jakobsdotter 1764. De flyttade in från Mellanvik 1817 och lämnade Notslätten 1822 tillsammans med drängen Alvar Bergström och pigan Anna. De flyttade till Bogsta och därefter noteras i husförhörslängden att Notsätten är öde och brukas av Ringel vid Fräkenvik.

I Jordeboken 1878 noteras Notslätten som ett torp på ägorna till frälsehemmanet Ökna. Det skall i kronotonde erlägga 1,97 kannor råg och lika mycket korn. Timmermon noteras på samma sätt och skall erlägga 3,94 kannor av vardera råg och korn. Torpen brukas under Ökna.

De sista boende på Piparvik enligt husförhörslängden var Eric Ersson, född i Bälinge 1761, med hustrun Stina f Ersdotter i Tystberga 1768. De hade sex barn, Anna Stina f 1797 om vilken noteras att hon var ofärdig och krympling, Lovisa f 1800, Maja Greta f 1803, Cathrina Sofia f 1806, Anders f 1809 och Johanna Charlotta f 1817. I hushållet fanns dessutom Stinas mor, Stina Andersdotter f 1741 om vilken noteras att hon var blind och fattigskrefven samt drängarna Gustaf Larsson f 1801 och Gustaf Gustafsson f 1799. Familjen flyttade troligen in 1812 och flyttade 1822 till Råby. I husförhörslängden 1824 anges att Piparvik är öde och brukas av Ringel vid Fräkenvik. I husförhörslängden 1825 – 1830 anges att Piparvik brukas av Kantzow som vid denna tid var ägare till Ökna.

I 1897 års mantalslängd nämns inte vare sig Piparvik, Timmermon eller Notslätten och ingår troligen i Ökna. 1917 och 1930 anges att Piparvik ägs av Ökna. Ökna ägdes 1930 av Wernbohls Fabriks AB. I mantalslängderna 1930–38 är Piparvik benämning på det vi idag kallar Arrendegården och arrenderades av Arvid och Ida Adolfsson. Den siste arrendatorn som hade djur och drev ett aktivt jordbruk var Filip och Astrid Gustafsson. Som framgår av utdraget från Gods och gårdar ovan är nuvarande mangårdsbyggnad byggd 1913, stall och ladugård, loge och magasin 1911 och svin- och hönshus 1924-25. Om äldre byggnader vet vi ingenting.

Timmermon har hela tiden varit bebodd enligt husförhörslängderna men inte heller här vet vi exakt vilka byggnader som funnits. I avtal som upprättades 1891 när Timmermon avstyckades

och såldes på 50 år till konsul Lindqvist kan dock utläsas att det vid denna tidpunkt fanns tre bostadshus på Timmermon. Ägogränsen i norr drogs ”mitt emellan statkarls- och manbyggnaden samt löpande förbi norra gaveln av visthusboden, i väster till körvägen samt i öster och söder till Timmermogärde”. I försäljningen ingick med evärderlig äganderätt stora och lilla manbyggnaden samt visthusboden. Köpesumman var 2.500 kr.

Hällstugan är sannolikt byggd för att hysa skogs- eller jordbruksarbetare. Hur länge den funnits har vi inte lyckats få fram eftersom det ur husförhörlängderna inte går att utläsa i vilket av husen människorna bor. Den siste permanentboende var skogsarbetaren ”Johan”, Gustaf Johansson som fortfarande bodde där på 1960-talet.

Ekeberga byggdes sannolikt på 1890-talet av Ernst Lindqvist, bosatt i Norrköping och ihågkommen som konsuln. Enligt fyrktalslängd 1894 ägde han Timmermon och åsattes bevillning för annan fastighet med 1 kr 25 öre och påfördes fyrktal 13. Han var vicekonsul för Nederländerna. Enligt Birger Nilssons (se bilaga) uppgifter köpte/arrenderade han fastigheten på 50 år och byggde Ekeberga som sin sommarbostad och använde Gammelgården som gästvilla och sommarbostad för sina barn. Den stora familjen förde sannolikt in en fläkt av stora världen till Timmermon. De hade även en liten stallbyggnad på tomten eftersom de hade häst för att kunna ta sig till stationen i Gnesta. Familjen återlämnade fastigheten till skogsbolaget 1947 eller -48 när deras arrendetid gått ut. Holmen ville inte sälja fastigheten vid denna tidpunkt. Båda husen byggdes då om, Ekeberga till två lägenheter och Gammelgården till festlokal. Ryktet att huset på Gammelgården skulle ha flyttats hit har vi inte fått bekräftad men det är mycket möjligt att delar av det gamla torpet ingår.

Piparviks ägare

Ägarna till Piparvik var adliga och därmed betydligt lättare att följa. Vi har inte kunnat finna att någon av dem har bott där. Nedanstående uppgifter är hämtade ur jordeböcker och Elgenstiernas ättartavlor.

Nybygget Pijparewijk köptes från Kongl Maj:t och Cronan av Johan Månsson Silfverstierna den 12 mars 1639. Johan Månsson Silfverstiernas liv är en närmast osannolik framgångssaga. Han föddes 1604 som son till en torpare under Stjärnholm. Han gick som barn och tiggde i Nyköping där en guldsmed tog sig an honom och ”eftersom han hade en särdeles naturlig kvickhet satte han honom i Nyköpings skola, varefter han genom flit förvärvade en otrolig kunskap i bokvett”. Han blev sedan student i Uppsala 1621, rektor vid Nyköpings trivialskola 1628-30, vidare lektor vid Strängnäs gymnasium, kanslist i kungliga kansliet, sekreterare därstädes, häradshövding i Trögds härad i Uppland m.m. Han adlades 1638 till Ludgonäs (Trollesund) i Ludgo socken, Stjärnholm i Nikolai socken, Skedala och Stjärnerup (Stjärnarp) i Halland samt Örlösa och Nygård i Västergötland. Dels fick han godsen av drottning Christina och dels köpte han av kronan. Vid sin död lämnade han efter sig en anseelig förmögenhet främst i fastigheter men även i pengar. Hans döttrar fick i arv över 300 frälsehemman som de innehade till Carl XI:s reduktion. Han gifte sig på 1630-talet med Catharina Elisabeth Eriksdotter (Stormhatt) f 1606 i Nyköping. Han dog den 1 juni 1660 på Stjärnarp utan söner och därmed avslutades den adliga ätten. Hans anseende var så stort att liket på kunglig befallning skulle föras till Stockholm på ett kronofartyg men fartyget förliste utanför Kristianopol dit det sönderslagna liket drev in. Hustrun dog den 10 dec (på sin födelsedag) samma år och båda bisattes 1661 i Storkyrkan. Liken flyttades sedan till Ludgo kyrka där de ligger begravda i kopparkistor.

Deras barn var:

Catharina, fru till Ludgonäs gift första gången med Olof Wallius, adlad Wallenstedt och andra gången med landshövdingen Jonas Böös, adlad Gyldenkrantz. Hon dog 1689 men står i 1694 års jordebok som ägare till Piparvik

Gustaf, f 1634 student i Uppsala och dog där 1651 av mässlingen. Om honom nämns att han på sitt nionde år höll en oration på latin på Stockholms gymnasium

Helena, fru till Snesta i Spelviks socken. Dog som änka på Stjärnarp.

Anna Maria, f 1643, fru till Östermalma i Ludgo och Stjärnholm. Gifte sig första gången 1659 med sin systers sväger, Vilhelm Böös adlad Drakenhjelm, f 1624, och andra gången 1680 med Mårten Grelsson Lindeberg, f 1638, adlad och friherre Lindhielm. I sitt första gifte gjorde hon Östermalma till sätesgård och byggde upp det av sten och anlade trädgården. Hon lät även uppföra Ludgo kyrka med Silfverstiernska, sedermera Drakenhielska familjegraven. I sitt andra gifte bebyggde hon Lindö i Runtuna. Hon dog 1697 och begravdes i familjegraven i Ludgo kyrka.

Det uppstod något krångel med ägandet av Piparvik. I 1697 års Generaljordebok för Södermanlands län noteras att nybygget Piparvik blev indraget till kronan mot salig Johan Månsson Silfverstiernas förpantnings gravationer i Halland enligt kungligt brev den 19 maj 1696 mot 1695 års ränta. Det gavs till Sal H Nils Tungells arvingar som vederlag för köpegods hemmanet Huseby som blivit indelat till militien. Detta nybygge kunde således ej ikläda sig köpegods natur efter kungl commiss bref den 18 augusti 1700 och possideras av fru Christina Tungell. Christina Tungel, f 1646 död 1715, var dotter till Nils Tungel och gift 1683 på Husby i Svärta socken med ryttmästaren Erik Planting-Gyllenbåga i hans andra gifte. Tungelska graven finns i Allhelgonakyrkan i Nyköping.

Som en kuriositet kan nämnas att en dotter i Planting-Gyllenbågas första gifte, Helena Charlotta f 1680, hann avverka fyra prästmakar under sin livstid. Hon gifte sig 19 år gammal med kyrkoherden i Runtuna, Johannes Petri Dalenius, f 1655, i hans tredje gifte. Han dog 1703 och 1705 gifte Helena om sig med kyrkoherden i Sättersta, Sveno Petri Dalenius, f 1679. Han dog 1722 och 1724 tog efterträdaren i ämbetet Erik Plog över änkan. Det dröjde dock bara 2 år innan han dog och 1728 gifte sig Helena med näste kyrkoherde i Sättersta, Anders Wallenius, f 1684. Detta äktenskap varade till 1759 då Helena dog och begravdes i Sättersta kyrka.

I sitt gifte med Drakenhjelm hade Anna Maria tre söner och tre döttrar. En av dem, Johan Christoffer Drakenhjelm, född 1667 död 1713 och begravd i Ludgo, var ägare till Piparvik. Han var ryttmästare och bl.a. i Wilhelms av Oranien tjänst. I 1718 års jordebok anges under rubriken Nybyggen Piparwijk: Fru Christina Tungell i refusion för köpegods som wälborne Johan Drakenhielm possiderar.

Johan Drakenhielm gifte sig med friherrinnan Anna Elisabet Clerck, dotter till k.rådet och presidenten friherren Hans Clerck. De hade två söner och två döttrar. En av dem, Axel född 1711 död 1743 och begravd i Ludgo var ägare till Piparvik. Han var hovjunkare och gifte sig 1740 med Anna Eva Feif, f 1722 som dog i barnsäng 1742. Även barnet dog två månader gammalt. En son, Johan Jakob f 1741, fick 10 barn av vilka de fyra först födda dog före fyra års ålder. Med sonen Jakob Gustaf som dog 1840 dog den adliga ätten Drakenhielm ut.

I 1742 års jordebok står Piparvik redovisat som 1/8 mantal frälsehemman och upptas som brukare Erich med följande notering: ”Detta hemman Piparwijk har tillförene stådt utj CronoJordeboken för Nybygge; men effter Herr Grefwen och Landzhöfdingen Nils Bondes ordres af d.22 Martii 1740 till emotstående hemmantal förhögt. Emedan Possessoren Hoffjunckaren herr Axell Drakenhielm det utj sin till Adels Rusttjenst sammansättningen åhr 1740 uppgifne längd för så stort hemmantal oppfördt.” Fru C Tungell i refusion för köpegodsräntan anges även här.

I 1777 års jordebok anges som brukare Anders och att Generalen Hr Baron W Reinhold Stakelberg possiderar. Stakelberg anges som ägare även i 1790 års jordebok. Greve Wolter Reinhold Stackelberg föddes 1705 i på Hallinap i Estland och tjänstgjorde bl.a vid Savolaks regemente och som generaladjutant hos kung Stanislaus av Polen. Han var herre till Östermalma samt till Almnäs i Fågelås, Skaraborgs län och Västerby i Vårdsnäs socken i Östergötland. Han dog 1801 på Östermalma och ligger begravd i Stackelbergska gravkoret på N Fågelås kyrkogård.

I 1795 års jordebok anges att Piparvik är ett oskattlagt kronotorp på 1/8 hemmantal. Fru Tungell har fortfarande refusion för köpegods och kommerserrådet välborne herr Kosthell possiderar.

I 1825 års jordebok finns samma uppgifter som tidigare med tillägget att det är roterat för 1/8 mantal till Roten N:o 71 vid 2:a Södermanlands Båtmanskompani. Det possideras av Hr Grosshandlaren Kantzow.

I 1878 års jordebok som är den sist upprättade upptas Piparvik nr 1 som 1/8 mantal frälsehemman med anteckning om sammanläggning av Piparvik 1:1 och Ökna 1:1. I ett dokument från 1932 anges åkerarealen på Piparvik till 23,9 hektar och Öknas till 79,1 hektar. Dessutom hade fastigheterna samfällad skogsmark om 561,9 hektar. Den genom sammanläggningen bildade fastigheten omfattade således 664,9 hektar. Kammarkollegiet förordnade 1932 att den nybildade fastigheten skulle benämnas Ökna nr 2. Piparvik ägdes då av Wermbohls Fabriks AB. Cirkeln var därmed sluten. Piparvik och Ökna förenades igen efter 300 år.

Människosyn vid Timmermoviken

*Syskon med molnet och vinden
syskon med vivan och linden*

*Syskon med stjärnor och himmel
syskon med gräset och vattnets vimmel*

*Syskon med hare, gjuse och lom
syskon med hagen och mon*

Syskon med katten och tallen och bäcken

syskon med flyttfågelstrecken

Syskon med myran och ljungen
syskon med flugsnappararungen

Syskon med bergen och rymden
syskon i sorgen och glädjen

Syskon som stavar på
vemodsorden
längtsansorden
tacksamhetsorden

ur Tussilagoupproret, Kjell Wiklund 1995, skrivet en junikväll på Timmermon vid Likstammen

Bilagor:

Utdrag ur husförhörlängder, mantalslängder m.m.

Birger Nilssons Timmermominnen

Utdrag ur Elgenstiernas Åttartavlor

Flygfoton över Timmermon 1967

Detalj ur kartor 1793 och 1854

Sockenkarta slutet av 1600-talet

Handlingar rörande avsöndring av Timmermon

Birger Nilssons Timmermominnen

Söndagen den 13 januari 2008 hälsade Birger Nilsson på oss på Timmermon och berättade sina minnen.

Birgers föräldrar Arvid och Elin Nilsson träffades i Torpesta där Elin var anställd hos Gerhard Johansson som arrenderade gården Torpesta av skogsbolaget Wermbohls Fabriks AB (dotterbolag till Holmens Bruk AB). Huvudbyggnaden på Torpesta innehöll både arrendatorsbostad och kontor med representationsutrymme för skogsbolaget. Arvid var skogsarbetare och hade sitt föräldrahem i Småland. Elin kom från Västerljung. De gifte sig i Ludgo prästgård 1931 och samtidigt döptes Birger som är född den 16 november 1930. Arvid och Elin flyttade till Långvik sommaren 1930 där de hyrde ett rum med järnspis på övervåningen. Birger är enda barnet.

1932 flyttade familjen till Hällstugan på Timmermon som innehöll två lägenheter. De bodde på östra gaveln i kök och rum. Huset såg i princip ut som idag fast utan veranda. Det fanns en spis även i rummet men det användes sällan utan stod mestadels tomt och kallt. Man bodde och levde i köket. Nuvarande garderober i farstun fanns inte utan endast en trappa upp till vinden. Vatten bar Elin upp från sjön längs stigen vid "Gula Villan" (Gammelgården). Elektricitet fick man till Timmermon först 1951.

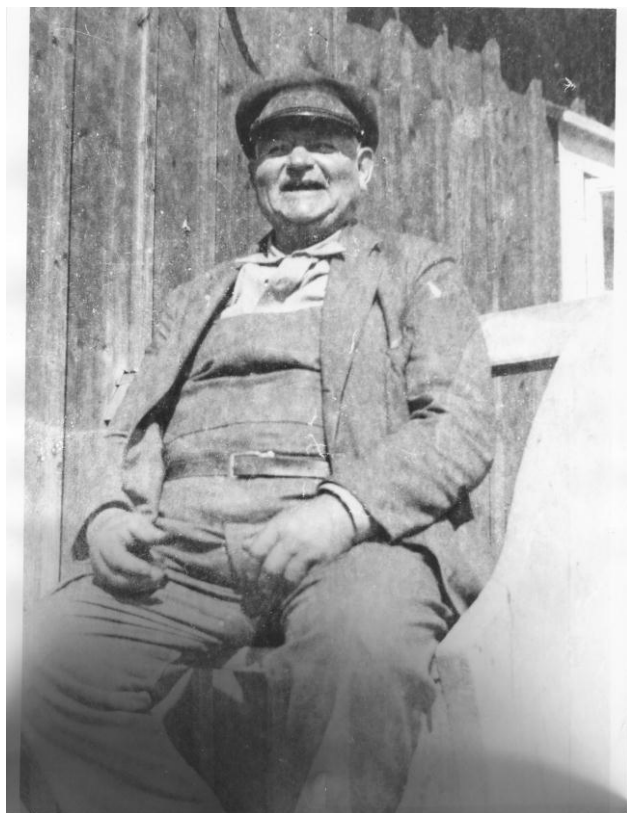
Birger Nilsson på trappan till Hällstugan 1932

1933 byggdes en liten veranda till på Hällstugan. Nilsson jämnade också av gårdsplanen och lade på grus.

Familjen Nilsson flyttade till Mellanvik i augusti 1934. De köpte allt lösöre där - två kor, en gris, höns, jordbruksredskap mm - för 1000 kr av Clara Carlsson. Claras son Ejnar som hade skött jordbruket hade dött på våren 1934 och Arvid och Elin fick därför ta hand om skörd och

djur redan under sommaren. Clara och sonen Gerhard flyttade in i ett rum på västra gaveln som de hyrde av Holmen. Clara dog 1935 men Gerhard bodde kvar där till 1942 då han flyttade till Sjövik, ett nybyggt hus vid ån. Birger växte upp på Mellanvik och gick sex år i Lästringe skola och sedan några veckor i fortsättningsskola. Efter skoltiden hjälpte han sin pappa i skogen och jobbade ibland hos bönderna i trakten. Några veckor på hösten 1947 jobbade han hos Holmen med skogstaxering mellan Torpesta och Mellanvik. Birger lämnade föräldrahemmet 1947 när han ryckte in i militärtjänst på F 11 i Nyköping. Föräldrarna bodde kvar på Mellanvik till 1962.

1930 eller -31 flyttade en annan skogsarbetare och kamrat till Arvid in i den andra lägenheten på västra gaveln i Hällstugan. Han sa sig heta Gustaf Johansson, kallades Johan, men när han dog fick man veta att han egentligen hette Johannesson. Johan var född i Nyed utanför Filipstad och hade varit hamnarbetare i Norrköping. Han blev strejkbrytare där och gav sig sedan ut på landsbygden för att undgå följderna. Det kanske också var anledning till att han inte var så noga med sitt namn. Han var inte heller mantalsskriven på Timmermon utan i Torpesta där skogsbolaget hade sin förvaltning för regionen. Johan var en mycket stor och stark karl, (vägde ca 140 kg). Johan bodde kvar i Hällstugan till 1965 eller -66 då han flyttade till ålderdomshemmet i Ludgo. Han var glad och omtyckt och sjöng gärna visor om Filipstad. Han var också mycket intresserad av boxning. Sin 80-årsdag firade han 1960 med fest i samlingslokalen på Gammelgården.

Johan på trappan vid Mellanvik omkring 1950

Vid denna tid bodde Arvid och Ida Adolfsson på arrendegården. De flyttade hit 1923 från gården Branthäll i Ludgo. Förutom tre barn ingick även Arvids mor Anna Charlotta och brodern Karl i familjen på Timmermon. Modern var nästan blind de sista åren och dog 1936. Karl var fysiskt klen men hade ett mycket gott huvud. Han hade läst mycket och reagerade

ibland häftigt mot sådant som han tyckte var fel, särskilt om någon uppträdde illa mot barn. Han var händig med lite av varje och Birger minns att han var hos dem på Mellanvik och lagade slagverket på en väggklocka. Han förklarade noga hur det hade blivit fel.

Birger har många och starka minnen från familjen Adolfsson. De hade en snäll och klok ardennerhäst som hette Svarten och en hund som hette Roy och stod bunden vid den stora eken intill magasinet. När familjen Nilsson bodde på Timmermon fick de ha en gris i svinhuset vid ladugården. På kvällarna hämtade Birger och hans mamma mjölk. När tant Ida mjölkade korna satt Birger på en pall nära henne och pratade och flyttade med från ko till ko. Ute på Sotön fanns ca 10 hektar åker och hagmark och korna forslades ut där på bete på somrarna. Birgers mamma var ibland med och mjölkade korna där ute. Det var en godhjärtad och generös familj. Det var alltid mycket släktingar och vänner hos Arvid och Ida. Birger minns Idas far som han kallade för "lilla farbror" eftersom han var så ovanligt kortväxt att Birger som tvååring reagerade för det. Birger minns också Idas ord: "När vi bor så här skall vi hålla ihop."

Ida och Arvid hade tre barn, Ingrid född 1905, Gustaf född 1907 och Astrid född 1910. Ingrid gifte sig i unga år med "Smed-Kalle". De bodde först i Ludgo, flyttade sedan till Alsäter och byggde därefter Karlsborg intill Albro missionshus. De fick tre barn, Esse, Ebbe och Sixten.

Gustaf gifte sig 1935 med Elna Karlsson från Stocksund i Lästringe. De bodde först på Timmermon och flyttade sedan till en liten stuga intill Albro missionshus. De fick en dotter Marianne.

Astrid gifte sig med Filip Gustafsson som kommit som dräng till Arvid på Timmermon. Han kom från Lästringe. Hans mormor och morfar bodde först vid Lilltuve och sedan i en stuga vid Tallstugan. När Arvid inte orkade med jordbruket längre övertog Filip arrendet. Han blev den siste arrendatorn på Timmermon och hade det till 1987. Astrid och Filip hade inga egna barn men tog ett syskonpar, Ragnar och Sonja som fosterbarn. Astrid dog 1984 och Filip 1992.

Stående: Filip och Astrid Gustafsson. Sittande Arvid och Ida Adolfsson och Arvids bror Karl. Omkring 1950.

På Ekeberga bodde familjen Lindqvist på somrarna. De hade köpt tomten på 50 år i slutet på 1800-talet, troligen 1894. Ernst Lindqvist var förmögen och var också vicekonsul i Norrköping, där de hade sin fasta bostad. Konsulns mor kallades "fröken Eriksson" och lär ha bott vid Albro. Konsulinnan hette Maria. De byggde huvudbyggnaden på Ekeberga och ägde även Gammelgården som på Birgers tid kallades "Gula villan" och användes huvudsakligen som gäststuga. (Huruvida även detta hus var ett nybygge eller om det helt eller delvis var det gamla torpet Timmermon som stod kvar har vi inte lyckats klarlägga. Det gamla torpet låg ungefär på samma plats som nuvarande Gammelgården.) Vidare fanns en stallbyggnad som var belägen strax norr om huvudbyggnaden. Familjen behövde häst för att kunna ta sig till och från stationen i Gnesta innan järnvägen kommit till Lästringe. Det lär även ha funnits tennisbana på tomten. Konsuln hade investerat en stor del av sin förmögenhet i tyska värdepapper som blev värdelösa efter första världskriget vilket förändrade familjens ekonomiska status väsentligt. När den 50-åriga köptiden löpte ut återgick fastigheten till Holmen. Bolaget ville inte sälja och familjen blev tvungna att flytta, troligen 1947 eller – 48.

Äldsta sonen i familjen, Ernst, tog studenten och blev stearinljusfabrikör i Norrköping och gjorde bl.a små gubbar i stearin. Han var också konsul liksom fadern. De övriga barnen fick avbryta sina studier när familjen förlorade sin förmögenhet. Henrik blev verkmästare på broderns fabrik. Han hade två barn. Esse blev musikdirektör och musiklärare. Han hade motorcykel med sidovagn och Birger minns att han fick åka i den med familjens väggklocka när de flyttade till Mellanvik. Folke arbetade som mekaniker på en fabrik i Vagnhärad och var lite glad i sprit. Dottern Elsa gifte sig med en lärare och flyttade till Vänersborg men trivdes inte i miljön utan skilde sig och flyttade hem igen. Hon utbildade sig på äldre dar till barnhemsföreståndare och var föreståndare för Uppsala stads barnhem i Bältinge i många år. Som examensarbete gjorde Elsa en modell av Timmermon på uppskattningsvis 2,5*2,5 m med nivåskillnader på marken och mängder av välformade detaljer. Birger har många gånger sett modellen uppställd i "Gula villan" men vet tyvärr inte var den tagit vägen. När familjen fick lämna Timmermon fick Elsa hyra en stuga vid Fagermon.

Huvudingången till huset låg på södra långsidan med en veranda. Nuvarande ingång på västra gaveln var köksingång. Ingången på östra gaveln fanns inte. Runt hela fastigheten fanns ett staket med grindar.

Sedan familjen Lindqvist lämnat husen 1947 eller-48 byggde Holmen om Ekeberga till två lägenheter avsedda för bolagets anställda. "Gula villan" byggdes om till någon form av samlings- och festlokal för ortens folk. Lokalen invigdes av Holmens VD von Sydow.

Efter familjen Nilsson flyttade Helge och Elisabeth Andersson med dottern Gun in i Hällstugan 1934. De bodde kvar där tills Holmen byggte om Ekeberga då de flyttade in där i lägenheten Ekeberga Östra.

Arvid Nilsson, Elsa Lindqvist och Gustaf Johansson vid arbete på Trönnenvägen
Arrendegården i bakgrunden

Lite kuriosas.

Esse Lindqvist hade burar med sumpbävrar (nutria) nere i sjön vid aldungen.

Enligt hörsägen skall det längre tillbaka i tiden ha bott en skomakare på Notslätten eller Timmermon som åkte kälke utför Skomakarpinaberget och nere på isen välte kälken och skomakaren bröt nacken. Detta skulle ha gett viken Skomakarpinan dess namn.

Gerard Karlsson, son till Clara Karlsson på Mellanvik, köpte en tomt vid ån vid Likstammen och ville ha ett förmånligt statligt lån för att bygga där. För att få lån måste man dock vara gift eller ha för avsikt att gifta sig. Esse Lindqvist hjälpte honom då att skriva en kontaktannons. Han fick på så sätt tag på Ellen, gifte sig och fick sitt lån och kunde bygga och flytta in 1942. Han bodde kvar där till sin död.

På 30-talet fanns ingen bastu nere vid sjön. Ida på arrendegården hade en stor järngryta därnere som hon eldade under och tvättade i. Någon gång på 50-talet byggdes tvättstuga därnere. Birger skjutsade sin mamma hit i bil för att hon skulle tvätta där varje år 1958-62. De hjälptes åt att elda, tvätta och sen skölja i sjön. Tvätten hängdes på linor på stranden. Det tog en hel dag och man skulle också hinna dricka kaffe hos både Johan, Helge och Elisabeth och Astrid och Ida.

Sjön Lästen är uppdämd och det har funnits en kvarn och såg vid Mellanvik, troligen på 1700-talet. Bör gå att hitta en vattendom om detta.

Nertecknat av Elsie och Jan Björkman
2008